Список використаних джерел:

1. Мінаков М. А. Досвід та походження пізнання. *Практична філософія*. 2005. № 2. С. 212–220.
2. Патин І. Я. Досвід у філософії: від метафізичних основ до феноменологічної герменевтики. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. С. 116–122. https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.18
3. Рассел Б. Історія західної філософії / пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. Київ : Основи, 1995. 759 с.
4. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник. Київ : Либідь, 1999. 558 с.
5. Щолокова О. П., Мозгальова Н. Г., Барановська І. Г. Інтерпретація музичних творів — методичний аспект. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. № 3 (128). С. 151–159.
6. Husserl E. Erfahrung und Urteil. Untersuchungen zur Genealogie der Logik. Hamburg : Ciaassen Verlag, 1964.
7. Mozgalova N., Baranovska I., Zuziak T., Martyniuk A., Luchenko O. Professional training of music and choreography teachers: artistic-communicative context. *Society. Integration. Education* : Proceedings of the International Scientific Conference, May 27th–28th, 2022. V.1. P. 184–193. https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6889
8. Rogers C. On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. London : Constable, 1961. 420 p.

Москвічова Юлія Олександрівна

кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри музичного
та перформативного мистецтва,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
ORCID: 0000-0002-1303-8951

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ

У сучасних соціокультурних умовах освіта дедалі більше постає не лише як інституційна система передачі знань і навичок, а як багатовимірний простір формування світоглядних орієнтацій, ціннісних установок та культурної самосвідомості особистості. Особливої ваги в цьому контексті набуває культурно-мистецька освіта, яка завдяки своїй образно-символічній природі здатна впливати на глибинні рівні особистісного становлення, поєднуючи інтелектуальний, емоційний і духовний досвід.

Мистецтво, як форма духовно-практичного освоєння дійсності, створює особливий освітній простір, у межах якого відбувається не лише засвоєння художніх знань і умінь, а й формування цілісного ціннісного світогляду, що визначає ставлення особистості до культури, суспільства та власної творчої діяльності.

Поняття ціннісного світогляду посідає важливе місце у філософії освіти, оскільки відображає інтегративний характер взаємодії знань, переконань, моральних установок і культурних смислів, що визначають життєву позицію особистості [1]. Світогляд у цьому контексті постає не як сукупність абстрактних уявлень, а як внутрішньо організована система цінностей, що регулює ставлення людини до світу, культури й самої себе. Формування ціннісного світогляду є складним і багаторівневим процесом, у якому освіта відіграє провідну роль. На відміну від суто інформаційного навчання, ціннісно орієнтована освіта передбачає залучення особистості до осмислення культурних норм, ідеалів і смислів, вироблених у процесі історичного розвитку суспільства [3]. У цьому вимірі освіта виступає не лише механізмом соціалізації, а й простором духовного становлення людини.

Особливе місце у формуванні ціннісного світогляду належить мистецтву, яке здатне транслювати культурні цінності в образній, емоційно насиченій формі. Через художній образ, символ і метафору відбувається глибоке особистісне переживання культурних смислів, що зумовлює їх перехід у площину внутрішніх світоглядних орієнтирів [4]. Завдяки цьому мистецтво виступає унікальним засобом формування ціннісного досвіду, який не зводиться до раціонального засвоєння знань.

У філософсько-освітньому дискурсі ціннісний світогляд розглядається як основа цілісного розвитку особистості, що поєднує пізнавальний, етичний та естетичний виміри. Саме через інтеграцію цих складників культурно-мистецька освіта створює передумови для формування світоглядної цілісності, здатності до культурного діалогу та відповідального ставлення до власної творчої і соціальної діяльності.

Культурно-мистецька освіта постає особливим освітнім простором, у межах якого формування світоглядних орієнтацій особистості відбувається через безпосереднє залучення до художньо-творчої діяльності та осмислення культурних смислів, закладених у мистецьких формах. На відміну від традиційних освітніх моделей, орієнтованих переважно на раціональне засвоєння знань, мистецька освіта апелює до цілісного людського досвіду, поєднуючи пізнавальні, емоційні та ціннісні компоненти. У філософському вимірі культурно-мистецька освіта може розглядатися як простір символіч-

ної комунікації, де художній образ виконує функцію носія світоглядних смислів. Через інтерпретацію мистецьких творів особистість залучається до діалогу з культурною традицією, що сприяє осмисленню історично сформованих цінностей і водночас відкриває можливості для їхнього переосмислення в контексті сучасності. Таким чином, освітній процес набуває характеру культурного діалогу, в якому формується здатність до рефлексії та світоглядного вибору. Українська музична педагогіка має ґрунтовні надбання в організації навчального процесу за принципами екзистенційного діалогу в аспектах спілкування «виконавець — музичний твір», «педагог — студент», а також такого діалогу, що відбувається в межах «музичний твір — історична доба — музична традиція». Навчання гри на музичному інструменті за принципом «урок — філософське дослідження», спрямоване на формування у юного музиканта високого інтегрованого рівня мислення. Реалізація принципу особистого сприйняття музичного тексту (отримання враження від нього, інтуїтивне відчуття й розуміння) вимагає від викладача сприяння молодому музиканту у формуванні екзистенційно активного ставлення до власної музично-виконавської діяльності. Уміння побачити діапазон музичного тексту у поєднанні з мистецькою традицією, історичною добою, життєвим досвідом та покликом душі студента — прояв обдарованості та вияв професійного рівня викладача [2, 45]. Залучення до мистецької діяльності активізує внутрішні механізми самоусвідомлення, сприяє розвитку емпатії, естетичної чутливості та відповідальності за власний творчий вибір. У цьому контексті мистецька освіта створює умови для переходу від зовнішнього засвоєння цінностей до їхнього внутрішнього прийняття як особистісно значущих. Культурно-мистецька освіта також виконує інтегративну функцію, поєднуючи індивідуальний досвід особистості з колективним культурним надбанням. Через звернення до національних і світових художніх традицій формується уявлення про культурну спадкоємність, цінність різноманіття та значущість діалогу культур. Міжкультурний діалог визначається як відкритий і шанобливий обмін думками між окремими особами та групами різних етносів на основі взаєморозуміння і поваги. Діалог передбачає загальну рівноправність учасників взаємодії та взаємну повагу один до одного. Діалогічний спосіб спілкування є ефективним способом інтеграції та трансформації культури не шляхом асиміляції чи зменшення відмінностей, а шляхом набуття глибшого розуміння та цінування різноманітності [7, 51]. Саме в цьому вимірі мистецька освіта сприяє становленню відкритого, але водночас укоріненого у власній культурі світогляду.

У підсумку культурно-мистецька освіта постає як багатовимірний простір формування світоглядних орієнтацій, у якому поєднуються ціннісне пізнання, емоційно-образний досвід і творча діяльність. Її специфіка полягає у здатності поєднувати пізнавальний, емоційний та духовний виміри освітнього процесу, забезпечуючи цілісність особистісного розвитку. Саме через художній образ, символ і творчу діяльність відбувається формування стійких ціннісних орієнтацій, що визначають ставлення особистості до культури й навколишнього світу. Таким чином, культурно-мистецька освіта відіграє важливу роль у становленні ціннісного світогляду особистості, виступаючи не лише засобом передачі культурного досвіду, а й простором його осмислення та творчого переосмислення. Філософське осмислення цього процесу відкриває перспективи подальших досліджень проблем світоглядного потенціалу мистецької освіти в сучасному освітньому просторі.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти. Київ : Знання, 2008. 435 с.
2. Безгін О. І., Кузнєцова І. В., Успенська О. Ю. Художня культура і мистецька освіта України: сучасні прояви і смисли : монографія. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2019. 208 с.
3. Бех І. Д. Особистісно орієнтована освіта: теоретико-методологічні засади : монографія. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
4. Гадамер Г.-Г. Істина і метод : основи філософської герменевтики. Київ : Юніверс, 2000. 604 с.
5. Гуссерль Е. Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія. Київ : Центр учбової літератури, 2002. 304 с.
6. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі : монографія. Київ : Знання України, 2009. 520 с.
7. Москвічова Ю. О. Діалог культур як основа сучасного мультикультурного соціуму в умовах культурної глобалізації. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія і практика навчання*. 2023. Вип. 2. С. 47–54. https://doi.org/10.31652/3041-1017-2023(2)-06